

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

4/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

- Курбанова Земфира Ибрагимовна*
КАРАКАЛПАКСКАЯ ЖЕНЩИНА В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИЙ
КАРАКАЛПАКСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА 10-18
- Норов Шухрат Сувонович*
УЧАСТИЕ МОЛОДЁЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ИСТОРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА 19-25
- Холхужаева Юлдуз Уралбоевна*
XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИ XX АСРЛАРДА САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КАТТАҚЎРҒОН
БЎЛИМИ АҲОЛИСИНИНГ ТОИФАЛАРИ ВА МИЛЛАТЛАРИ ТАРКИБИ..... 26-31
- Ochilova Oydiyona Rahmiddinovna*
O'RTA OSIYODA XONLIKLAR DAVRIDA TIBBIYOTNING RIVOJLANISHI 32-35
- Ergashev Mavlon Eshniyozovich*
CHAG'ANIYONDA HUNARMANDCHILIKNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 36-40
- Ollomuradov Nurali Yoqub o'g'li*
SHAHAR AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTIDAGI O'ZGARISHLAR VA MUAMMOLAR TAHLILI (XX
ASRNING 70-80 YILLARI O'ZBEKISTONNING JANUBIY VILOYATLAR MISOLIDA) 41-44
- Baxriddinov Odiljon Jamshid o'g'li*
MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY
TADBIRKORLIKNING VUJUDGA KELISHI VA UNING YOSHLAR HAYOTIDA TUTGAN
O'RNI 45-50
- Arslonbekov Nursulton Azizbek o'g'li*
ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLUKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI
SAFARI VA UNING NATIJALARI 51-55
- Нурметова Фазилят Илхомовна*
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН-КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЯНГИ
БОСҚИЧИ..... 56-61
- Рахманова Мавлуда Эркин қизи*
ЎЗБЕКИСТОН ССРГА МАЖБУРИЙ КЎЧИРИЛГАН ХАЛҚЛАРНИНГ ИККИНЧИ ЖАҲОН
УРУШИДАН КЕЙИНГИ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ ҲАЁТИ ТАРИХИ..... 62-66

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

- Avlokulov Anvar Ziyadullayevich*
HISOB SIYOSATI AUDITI NATIJALARINI UMUMLASHTIRISH VA BAHOLASH
TARTIBI 67-71
- Исманов Иброхим Набиевич*
ИСЛОМИЙ МОЛИЯГА МУВОФИҚ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ: МУАММОЛАР ВА
ИМКОНИАТЛАР..... 72-81

Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li

О'ЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙОТИГА ТО'Г'РИДАН-ТО'Г'РИ ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ВА ИНСТИТУТСИОНАЛ АСОСЛАРИ 82-88

Умаров Абдувахоб Турсунович

ҲУДУДЛАРИНИ БАҲҚАРОП РИВОЖЛАНТИРИШ ДАСТАКЛАРИ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 89-97

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Jumaniyozova Sabohat Bekturdiyevna

АНТРОП ТАМОЙИЛ НАҚИДАГИ FАLSAFIY QARASHLARINING DINAMIKASI 98-102

Majitov Maxmud

МА'НАВИЙ ТАРБИЯНИНГ МА'РИФАТЛИ ШАХС РИВОЖИДАГИ О'РНИ 103-108

Xamrayev Sardorbek Sharafutdinovich

BARQAROR EKOTURIZMNI YARATISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA TABIAT BIRLASHISHINING IJTIMOIIY-FALSAFIY JIHATLARI 109-112

Vaxobova Dilfuza Roziqovna

ABU ABDULLOH RUDAKIYNING ADABIY – MA'NAVIY MEROSI G'ARB OLIMLARI TOMONIDAN O'RGANILISHI 113-119

Karimov Ulmasbek

TADBIRKORLIK FAOLIYATI VA TADBIRKORLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI 120-125

Matnazarova Muhayyo, Aripova Nasiba

ETNIK-BAG'RIKENGLIK-MILLATLARARO MUNOSABATLARNI TARTIBGA SOLISHNING ASOSIY MEХANIZMI SIFATIDA 126-130

G'ulomov Obid G'ayratovich

GLOBALLASHUV SHAROITIDA - YOSHLAR MA'NAVIYATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR 131-134

Яздонов Зикирилло Шукуриллович

МОВАРОУННАХР ВА ХУРОСОНДА СЎФИЙЛИК АНЪАНАЛАРИНИНГ БОҒЛИҚЛИГИ ВА ЎЗАРО ТАЪСИРИ 135-139

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Boboraimova Maftuna Asatullo qizi

XITOIY VA INGLIZ TILIDA HURMAT KATEGORIYASINI IFODALOVCHI "MUROJAAT" LEKSEMASINING QO'LLANISHI 140-146

Xursanov Nurislom Iskandarovich

DRAMALARDA METOFORALARNING SOTSIAL XOSLANISHI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA) 147-151

Atadjanova Sevara Bekmurotovna

SAYOHATNOMA JANRINING GENEZISI VA TARAQQIYOTI 152-160

Каюмова Нодира Карим кизи

ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РЕЧИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА ... 161-166

<i>Мукумов Махмуд Худайбердиевич</i> ИЛМИЙ МАТНЛАРНИНГ ЛИНГВИСТИК ВА ЭКСТРАЛИНГВИСТИК ОМИЛЛАРИ	167-171
<i>Нарзуллаева Мафтуна Одилбек кизи, Юсупова Шохсанам Мирзали кизи, Иссагуллаева Феруза Ражабовна</i> ВОПРОСЫ ТИПОЛОГИИ И ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ БЫТОВОЙ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ)	172-176
<i>Mirobidova Nilufar Murodjon qizi</i> O‘ZBEK AYOLLAR NUTQIDA KONNOTATIV MA‘NONING IFODALANISHI	177-180
<i>Murtazayeva Hadicha Nuriddinovna</i> TIBBIY TERMINOLOGIYANING YASALISH XUSUSIYATLARI	181-185
<i>Камбарова Маржан Адил қизи</i> АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ И ИХ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ, УЗБЕКСКОМ, КАЗАХСКОМ ЯЗЫКАХ	186-191
<i>Nizomova Iroda</i> INGLIZ VA O‘ZBEK NASRIDA “O‘GAY ONA” OBRAZINING BADIY TASVIRI	192-197
<i>Mamanazarova Gulhayo Ilhamjanovna</i> METODOLIK KELAJAKLAR: KOGNITIV STILISTIKANI BOG‘LASH	198-203
<i>Sobirova Zarnigor Rahimovna</i> “DIALEKT” VA “DIALEKTIZM” TUSHUNCHASI: INGLIZ DIALEKTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	204-209
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Jurayev Sherzod Yuldashevich</i> DAVLAT BOSHQARUVI VA DAVLAT XIZMATINI RAQAMLASHTIRISHNING MOHIYATI VA UNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI HORIJIIY TAJRIBA MISOLIDA	210-213
<i>Ражабов Нариман Шарифбаевич</i> БИОЛОГИК РЕСУРСЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШДА ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАШНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ	214-219
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o‘g‘li</i> ATOM ENERGIYASIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK-HUQUQIY MUAMMOLARI ...	220-229
<i>Когамова Асель Шукирбавна</i> ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ	230-235
<i>Qilichova Munira Azimjon qizi</i> ISLOM MOLIYASI TALABLARI ASOSIDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISH SHARTNOMALARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI	236-247
<i>Панабергенова Жамиля</i> ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ.....	248-254
<i>Qurbonov Doniyorbek Davlat o‘g‘li</i> KONSTITUTSIYA VA QONUNNING USTIVORLIGI – HUQUQIY DAVLATNING ASOSIY BELGISI	255-259
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	

<i>Axmedov Akmal Yusufovich, Sherqo'ziyeva Zarnigor</i> BO'LAJAK PSIXOLOGLARNING O'QUV FAOLIYATIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISH	260-264
<i>Ibragimova Xurshida Xusanbayevna</i> IJTIMOIY ADAPTATSIYA PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA	265-269
<i>To'lanova Mahliyo Murotali qizi</i> BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KASBIY DEFORMARSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK USULLARI	270-274
<i>Qurbonova Nozima</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARINING BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARIDA TARG'IBOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	275-280
<i>Abdullayeva Bahriniso Baxtiyorovna</i> BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI SPORT MURABBIY ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH TEXNOLOGIYALARI	281-287
<i>Esanova Gulchehra</i> FUTBOLDA TAYYORGARLIK JARAYONINI BOSHQARISH VA TESTLAR YORDAMIDA JISMONIY SIFATLARNI BAHOLASH MASALALARI	288-292
<i>Qurbonmurodov Egamberdi</i> YOSH BASKETBOLCHILARNI KOMPLEKS TAYYORLASH	293-298
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i> LOYIHA METODI AN'ANAVIY USULLARGA TO'LDIRUVCHI SIFATIDA.....	299-303
<i>Sanoyev Gaybullo Abduraxmonovich</i> AJDODLAR MEROSINI O'RGANISH JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING SAVODXONLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	304-310
<i>Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> MUSIQA FANI DARSIDA PEDAGOGIK METOD VA TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA O'QITUVCHINING KASBIY MAHORATI	311-315
<i>Babayev Anvar Axmedovich</i> FUTBOLCHILARNING STRATEGIK VA TAKTIK TAYYORGARLIGI: ENG YUQORI SAMARADORLIKKA INTILISH	316-320
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> РОЛЬ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОЙ ПЕДАГОГИКИ Ш.А.МОНАШВИЛИ В РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ	321-327
<i>Омонов Даврон Алишерович</i> ВИДЫ УДАРОВ НОГАМИ В КИКБОКСИНГЕ	328-333
<i>Kayimova Nargiza</i> THE IMPORTANCE OF USING LITERATURE IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	334-338
<i>Ismoilov Erkin Mengnimurotovich</i> O'SMIRLIK DAVRIDA INTELLEKTUAL VA EMOTSIONAL RIVOJLANISHNING XUSUSIYATLARI	339-343

Received: 05 June 2024
Accepted: 15 June 2024
Published: 25 June 2024

Article / Original Paper

ANALYSIS OF CHANGES AND PROBLEMS IN THE SOCIAL LIFE OF THE CITY'S POPULATION (IN THE EXAMPLE OF THE SOUTHERN REGIONS OF UZBEKISTAN IN THE 70-80S OF THE XX CENTURY)

Ollamurodov Nurali Yakub ugli

Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, Teacher of the Department of History and Philosophy

Abstract. In this article, the issues related to the social life, maintenance and household life of the urban residents of Kashkadarya and Surkhandarya regions, which are the southern regions of Uzbekistan, are analyzed based on primary sources.

Key words: social protection, household, salary, monthly national economy, plan, lifestyle, provision.

SHAHAR AHOLISINING IJTIMOY HAYOTIDAGI O'ZGARISHLAR VA MUAMMOLAR TAHLILI (XX ASRNING 70-80 YILLARI O'ZBEKISTONNING JANUBIY VILOYATLAR MISOLIDA)

Ollomuradov Nurali Yoqub o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, Tarix va falsafa kafedrasida o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonning janubiy hududlari hisoblangan Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlari shahar aholisining ijtimoiy turmushi, ta'minoti hamda maishiy hayoti bilan bog'liq masalalar o'rganilayotgan davr kesimida birlamchi manbalar asosida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy himoya, maishiy turmush, ish haqi, oylik xalq xo'jaligi, reja, turmush tarzi, ta'minot.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI4Y2024N06>

Kirish. XX asrning 70-80 yillari mobaynida xalq xo'jaligining barcha sohalarida oylik maoshlarni oshirish borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Masalan eng kam maosh va oylik ish haqi shu davrda 2,2 baravar ko'tarildi. Biroq O'zbekistonning uzoq vaqt mobaynida Ittifoqning asosiy paxta xom ashyo manbai bo'lganligi, iqtisodiyot tarmoqlarida belgilovchi o'rinlarni qishloq xo'jaligi, yengil va oziq ovqat sanoati tashkil etganligi tufayli O'zbekistonda o'rtacha oylik ish haqining darajasi Ittifoq miqyosidagi ko'rsatkichlardan ancha past edi.

Sovet rahbariyati xalq xo'jaligini rivojlantirish va ishlab chiqaruvchi kuchlarni joylashtirishning uzoq muddatga mo'ljallangan loyiha va rejalarida mintaqada aholining demografik o'sishi inobatga olinmadi. Bu masala avvalo mehnat resurslari tez o'sib borayotgan O'zbekistonda yaqqol ko'zga tashlandi. Kapital mablag'larning noto'g'ri taqsimlanishi, joylardagi sharoit va imkoniyatni hisobga olmasdan markazdan turib rejalashtirish tizimi, adolatsiz taqsimot tartibi qator muammolarni keltirib chiqardi.

Shuningdek O'zbekiston SSR ittifoqdosh respublikalar orasida pochta telegraf, telefon xizmati bo'yicha 15-o'rinda, madaniy xizmat ko'rsatish bo'yicha 14 o'rinda, turar-joy va transport bo'yicha 13 o'rinda turardi. Aholi jon boshiga iste'mol qilinayotgan chorvachilik mahsulotlari (go'sht, sut, tuxum, yog') va meva sabzavot iste'moli bo'yicha respublika aholisi boshqa ittifoqdosh respublikalar aholisiga nisbatan ikki marta kam iste'mol qilardi[3].

Adabiyotlar tahlili va metodlar. 1987 yilda O'zbekistonda aholi jon boshiga ajratilgan kapital mablag'lar miqdori 1980 yilgi darajaning 85,6 foizini tashkil etdi. Vaholanki bu ko'rsatkich shu yillarda Ittifoq bo'yicha 22,6, Rossiyada -26,1, Belorusda – 43,2, Qozog'istonda – 15, Gruziyada – 31,2, Ozarbayjonda – 25, Litvada-55,1, Latviyada – 29,5, Tojikistonda-8,6, Turkmanistonda – 12, Estoniyada – 18,9 foizga oshgan edi.

Sovet siyosiy rahbariyatining ma'muriy zo'ravonlik va buyruqbozlikka tayangan siyosati oqibatida XX asrning 80-yillarida SSSR iqtisodiyoti tamomila boshi berk ko'chaga kirib qoldi. Butun mamlakatda davom etib kelgan ma'muriy buyruqbozlik tizimining hayot talablariga javob bera olmasligi va iqtisodiy-ijtimoiy muammolarni yecha olmasligi bu davrda ochiq oydin namoyon bo'lib qoldi. Bunday sharoitda milliy respublikalar iqtisodiy huquqlarining cheklanishi kuchayib, ko'p sohalarda ularning markazga tobeligi oshib bordi.

Pirovardida, siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy hayotda ham tang ahvol yuzaga keldi. Bu davrda sovet jamiyati boshidan kechirgan turg'unlik asoratlari ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-madaniy hamda ma'naviy-g'oyaviy hayotning barcha sohalarini o'z ta'siriga olib, unga o'z salbiy ta'sirini o'tkaza boshladi. Bu holat respublikaning janubiy oblastlarida esa ancha achinarli tarzda ko'zga tashlandi. Markazning paxta xom ashyosiga bo'lgan cheksiz talabini qondirish, ittifoqning paxta mustaqilligini ta'minlash yuzasidan amalga oshirilgan tadbirlar tufayli respublikada meva-sabzavot va poliz mahsulotlari yetishtirish keskin pasaydi. Yem-xashak yetishmovchiligi tufayli chorva mollarining tuyoq soni ham kamayib ketdi.

XX asrning 80-yillarning oxirlarida nihoyatda qulay iqlim sharoitiga ega bo'lgan Surxon vohasida aholini yetarli darajada sabzavot va poliz mahsulotlari go'sht va sut mahsulotlari bilan ta'minlashda jiddiy qiyinchiliklar yuzaga keldi. Chunonchi, 1989 yilda oblastda aholi jon boshiga iste'mol qilinayotgan sabzavot mahsulotlari atigi 38,3 kgni tashkil qildi. Bu ko'rsatkich Oltinsoyda 16,1 kg, Boysunda 21,3 kg, Jarqo'rg'onda 21,4 kgni tashkil etdi[4].

Mazkur yilda oblastda aholi jon boshiga yillik go'sht iste'mol qilish 11,2 kgni tashkil etdi. Bu ko'rsatkich Sho'rchida 7,2 kg, Gagarinda 8,1 kg, Angorda 10,4 kgni tashkil qilardi. Shuningdek sut iste'moli oblastda aholi jon boshiga yiliga 60,3 kg, Boysunda 17,4 kg, Sho'rchida 51,7 kg ga to'g'ri keldi[5]. Bu holat Qashqadaryo oblastida ham yaxshi emas edi. Ayniqsa, 1984-1985 yillarda Qashqadaryoda ham, Surxondaryoda ham butun O'zbekistonda bo'lgani singari "Paxta ishi", "o'zbeklar ishi" avj oldirilib, ushbu oblastlar rahbarlarining ko'pchiligi qamoqqa olindi. Oblast rayon partiya qo'mitalarining birinchi sekretarlari, ijroqo'm raislari, paxta punkt raislari, kolxoz raislari, sovxoz direktorlari, brigadirlar tergovga tortilib, ko'pchiligi qamoqqa olindi. Oqibatda ishlab chiqaruvchi kuchlar hamma sohada og'ir ahvolga tushib qoldi.

Muhokama. Ko'rinib turibdiki, bu davrda O'zbekiston aholisining turmush darajasi SSSRning boshqa respublikalariga nisbatan ancha past edi. 1980 yilda O'zbekiston bo'yicha barcha ishchi va xizmatchilarning o'rtacha oylik ish haqi 155,5 rubl bo'lgan bo'lsa, 1990 yilga kelib esa 214,9 rublni tashkil etdi. Lekin bu ko'rsatkich Ittifoqning Rossiya, Ukraina, Belorussiya va ayniqsa Boltiq bo'yi respublikalaridan ancha past edi. Bundan tashqari o'sha paytda narxnavo ham ancha o'sib pulning qadri pasayib ketayotgan edi. Qolaversa, O'zbekistonda o'rta

hisobda har bir oilada 6-7 kishidan iborat oila a'zolarining yashashini hisobga olinsa, aholi turmush darajasining ancha past ekanligi yaqqol seziladi. Mazkur ko'rsatkich respublikaning Surxondaryo va Qashqadaryo vohalarida esa juda ham past edi. Chunonchi 1980 yilda Surxondaryo oblastida ishchi xizmatchilarga o'rtacha 134,7 rubl oylik ish haqi to'langan bo'lsa, 1990 yilga kelib esa oylik maoshi miqdorida 209,2 rublni tashkil etdi.

Natijalar. Lekin shunga qaramasdan shaharlarda ahvol qishloqqa nisbatan anchagina yaxshi edi. Gap shundaki, bu borada hukumat va turli vazirliklar, idoralar tomonidan bir qancha qarorlar qabul qilinib, amaliy ishlar bajarildi. 1970-1980 yillar oralig'ida aholiga to'lanayotgan to'lovlar va nafaqalar ham o'sib bordi. Masalan: turli to'lovlar va nafaqalar kishi boshiga 1970 yilda 191 rubl, 1975 yilda 258 rubl, 1980 yilda 310 rubl, 1985 yilda 357 rubl, 1990 yilda 446 rublni tashkil etdi. Iste'mol ijtimoiy fondlar tufayli bepul ta'lim olish, tibbiy yordamdan foydalanish, nafaqalar, pensiyalar, mehnat ta'tillari davrida dam olish uylariga yo'llanmalar berish kabi ta'minotlar yo'lga qo'yildi.

1973 yilgi taqqoslanadigan narxlar hisobida ijtimoiy jamg'armalardan iste'mol uchun sarflanadigan mablag'lar miqdori respublika bo'yicha 1970 yilgi 6473 mln rubldan 1990 yilda 9134,7 mln rublga oshdi. Lekin ko'rinib turibdiki yigirma yil mobaynida ijtimoiy iste'mol jamg'armalari uchun juda kam mablag' ajratilgan.

Shu bilan birga aholining ijtimoiy turmushida ijobiy o'zgarishlar ham sodir bo'ldi. XX asrning 60-yillaridan boshlab kolxozchilarning yillik daromad ko'rsatkichlari bir muncha o'sdi. Misol uchun 1965-1967 yillarda Qashqadaryo oblastida istiqomat qiluvchi kolxozchilarning o'rtacha yillik daromadi 420 rublga ko'paygan bo'lsa, sovxoz ishchi xodimlarning daromadi esa 351 rublga o'sdi. Agar 1965 yilda kolxoz va sovxoz ishchilariga oyiga 80 rubldan maosh to'langan bo'lsa, 1967 yilga kelib ularning maosh miqdori 100 rublni tashkil qildi.

Xulosa. Ushbu yillarda aholining mehnatiga olayotgan daromadlari ham bir muncha o'sdi. Jumladan: 1965 yilda oyiga 100 rubl miqdorida maosh oluvchi ishchi xizmatchilar respublika aholisining 4 foizini tashkil etgan bo'lsa, 1970 yilda bu ko'rsatkich 18 foizga oshdi, 1980 yilda esa respublika ishchi xizmatchilarning qariyb yarmi 100 rubldan ortiq miqdorda oylik maosh olardi. 1965-1980 yillarda respublikada ishchi xizmatchilarning daromadlari 1,8 baravar kolxozchilarning daromadlari esa 2 baravar oshdi. Bu ko'rsatkich 1940 yildagiga nisbatan 4 va 6,9 baravar ko'p edi. Xolisona aytganda bu ko'rsatkichlar nisbiy bo'lib respublika aholisining daromadlari oila a'zolari tarkibini inobatga olganda yashashning belgilangan me'yorlaridan ancha past edi.

Darhaqiqat 1986 yilda Qashqadaryo oblastida qariyb 700 ta qishloq ichimlik suvi bilan ta'minlanmagan, 150 ta qishloqda tabiiy gaz yo'q edi. 28 ta qishloqda esa savdo shoxobchalari bo'lmagan, 327 ta qishloqda esa maishiy xizmat korxonolari umuman qurilmagan edi. Ayniqsa Dehqonobod, Qamashi, Yakkabog' kabi rayonlarda qishloq aholisining turmush darajasini yaxshilash borasida olib berilayotgan ishlar umuman talabga javob bermasdi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Berdiev H. Birinchi odam viloyati. – Toshkent: "Nur".1991. – B.31.
2. Lenin bayrog'i gazetasi. 1986 yil, 22 dekabr.
3. Razzakov F. Korrupsiya Politbyuro. Delo Krasnogo uzbeki. – Moskva: "Algoritm". 2010. – S.45.
4. Lenin bayrog'i gazetasi. 1990 yil, 12 fevral.

5. Surxondaryo viloyat davlat arxivi. 331-fond, 1 yozuv, 150-ish, 76-varaq.
6. Karimov I.O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: "O'zbekiston". 2011. – B.49-50.
7. Safar o'g'li, R. M. (2023). The Study of The History of Termiz by Researchers. *Genius Repository*, 26, 24-27.
8. Safar o'g'li, R. M. (2023). TERMIZ OBIDALARINING RUS TADQIQOTCHILARI TOMONIDAN O'RGANILISHI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(34), 37-41.
9. Safar o'g'li, R. M. (2023). TERMIZNING CHIG'ATOY ULUSI TARKIBIDAN MUSTAQILIKKA CHIQISH TARIXI HAQIDA.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).